

DIPTERIA, TETANO, KELKEL nga UYEK a BAKUNA

DAGITI MASAPUL NGA AMMUEN YO

1. Apay nga agbakuna ka?

Nakaro a sakit ti dipteria, tetano ken kelkel nga uyek a gapuanan ti baktirya. Ti dipteria ken kelkel nga uyek maiyalis iti sabali a tao. Ti tetano sumrek iti bagi babaen ti sugat.

Ti **Dipteria** makaited ti napuskol nga kulaput iti likod ti karabukob.

- Mabalin nga pakaigapuan iti problema ti pinaganges, paralitiko, nakapsut nga puso ken uray pay patay.

Ti **Tetano (saan nga maungat ti pangal)** makited ti nasakit a panangirteng dagiti laslasag ti isu amin a paset ti bagi.

- Pasikkilen na ti pangal isu nga ti tao saanna nga maungat ti ngiwat na wenno makaalimon. Ti Tetano makaited ti patay iti agarup 1 tunggal 10 nga kaso.

Ti **Kelkel nga Uyek (Whooping Cough)** pagkakamakamen na ti uyek inggana ti marigatan ti maladaga nga mangan, uminom, wenno umanges. Mabalin nga agbayag dagitoy iti sumagmamanu nga lawas.

- Makaited ti pulmonya, kissiw (panag-gutadgutad ken panagmulengleng), pannakadadael ti utek, ken patay.

Ti bakuna para ti Dipteria, tetano, ken kelkel nga uyek (DTaP) malapdan na dagitoy nga sakit.

Kaadduan dagiti ubbing nga nabakunaan ti DTapP masalakniban da kabayatan ti pinagdakkelda. Ad-adu pay nga ubbing ti agsagaba kadagitoy a sakit no isardeng tayo ti agbakuna.

Ti DTapP natalalged ken baro nga kita ti bakuna a DTP. Saanen nga mausasar ti DTP ditoy Estados Unidos.

2. Siasino ti mabakunaan ti DTapP ken kaano?

Dagiti **ubbing** masapulda ti mangala ti 5 nga tudok ti DTapP, maysa nga tudok kada edad:

√ 2 nga bulan	√ 4 nga bulan
√ 6 nga bulan	√ 15-18 nga bulan
√ 4-6 nga tawen	

Mabalin nga iggidan nga ited ti DTapP kadagiti sabali nga kita ti bakuna.

3. Adda sumagmamanu nga ubbing a saanda a mabalin iti agbakuna wenno masapul nga aguray da.

- Dagiti ubbing nga addaan bassit nga sagubanit a kas ti panateng, mabalin da ti agbakuna. Ngem no addaan da ti

medyo nakaro wenno nakaro unay nga sakit, masapul nga agpaimbag da nga umuna sakbay nga agbakuna ti DTapP.

- Siasino man nga ubbing nga dandani natay gapu ti alergik reaksion kalpasan nga nagbakuna ti DTapP, saan nan nga mabalin ti mangala ti maysa pay.

- Siasino man nga ubbing a naaddaan ti sakit ti utek wenno 'nervous system' ti las-ud ti 7 nga aldaw kalpasan nga nagbakuna ti DTapP, saan nan nga mabalin ti mabakunaan uray maminsan pay.

- Kasaritam ti doktor ti anak mo no:

- nag-kissiw wenno natalimudaw kalpasan nga nagbakuna ti DTapP,

- awan sardengna nga agsangit iti uneg ti 3 nga oras wenno nasursurok pay kalpasan nga nagbakuna ti DTapP.

- nag-gurigor ti nangatngato ngem 105°F kalpasan nga nagbakuna ti DTapP.

- Agsaludsudka iti mangtamtaming ti salun-at yo para ti ad-adu pay nga impormasion. Sumagmamanu kadagitoy nga ubbing ti saanen nga mabalin nga mangala pay ti pertussis a bakuna, ngem mabalin da ti mangala tay awan ti pertussis na, nga managan **DT**.

4. Inun-una nga ubbing ken nataengan

Saan nga mabalin nga ikkan ti DTapP ti siasino man nga ag-edad ti 7 nga tawen wenno nasursurok pay gapu ta ti pertussis a bakuna lisensiyado laeng nga usaren para ti ubbing nga awan pay ti 7 a tawenna.

Ngem dagiti inun-una nga ubbing, barito ken balasitang, ken nataengan masapul da met ti salaknib laban ti tetano ken dipteria. Maikalikagum nga dagiti ag-edad ti 11-12 nga tawen, masapul da ti maysa nga tudok ti **Td** ken kada 10 nga tawen tapno pumigsa ti salaknib da. Adda sabali nga kasuratan nga Impormasion Maipanggep iti Bakuna (Vaccine Information Statement) para ti Td a bakuna.

5. Ania dagiti peggad nga aggapu ti DTapP a bakuna?

Ad-adu ti pagpeggad no agsakit ka ti dipteria, tetano wenno pertussis ngem tay agbakuna ka iti DTapP.

Uray no kasta, ti bakuna, a kas met la ti uray ania nga kita ti agas, mabalin nga mangted ti seryoso nga problema a kas ti nakaro unay nga alergik reaksion. Ti peggad ti bakuna a DTapP nga pakaigapuan ti seryoso nga pannakadangran wenno ipapatay ket bassit la unay.

Vaccine Information Statement
DTaP Ilokano 7/30/01

Apagapaman nga Problema (Gagangay)

- Gurigor (agarup 1 nga ubing kada 4)
- Lumabaga wenna lumteg ti lugar nga natudukan (agarup 1 nga ubing kada 4)
- Nasakit no masagid ti lugar nga natudukan (agarup 1 nga ubing kada 4)

Masansan nga mapasamak dagitoy nga problema iti maikapat ken maikalima nga tudok ti DTaP ngem kadagiti immun-una nga tudok. No dadduma lumteg ti sangabukel nga takkiag wenna luppo kalpasan ti maikapat wenna maikalima nga tudok ti DTaP, nga agbayag ti 1-7 nga aldaw (agarup 1 nga ubing kada 30)

Mainayon pay dagitoy sumaganad:

- Agluko (agarup 1 nga ubing kada 3)
 - Aglaladut wenna awan ti ganas nga mangan (agarup 1 nga ubing kada 10)
 - Agsarwa (agarup 1 nga ubing kada 50)
- Kadawyan nga mapasamak dagitoy nga problema ti las-ud ti 1-3 nga aldaw kalpasan ti bakuna.

Kalalaingan na nga Problema (Saan nga gagangay)

- Kissiw (panaggutad-gutad wenna mulengleng) (agarup maysa nga ubing kada 14,000)
- Saan nga sumardeng nga agsangit iti uneg ti 3 nga oras ken nasursurok pay (agarup 1 nga ubing kada 1,000)
- Nangato nga gurigor, nangangato ngem 105° F (agarup 1 nga ubing kada 16,000)

Nakaro la unay nga Problema (Manmanu)

- Seryoso nga alergik reaksion (basbassit pay ngem 1 kada maysa nga milyong tudok)
 - Naipadamag dagitoy sumaganad nga nakaro met nga problema kalpasan ti panagbakuna ti DTaP:
 - nabayagen nga kissiw, awan ti pu-ot, bassit ti pu-ot na
 - manayon nga pannakadadael ti utek.
- Gapu ta manmanu la unay nga mapasamak dagitoy narigat nga maibaga no gapuanan ida ti bakuna.

Nasken nga malapdan ti gurigor dagiti ubbing nga addaan ti kissiw uray no aniaman ti gapu na. Nasken pay no adda kissiw ti maysa nga kameng ti pamilia. Mabalina mo nga pababaen ti gurigor ken saem ti bakuna no ikkam nga dagus ti ubing ti agas nga awan aspirin na kalpasan ti panagbakuna ken iti sumaruno nga 24 nga oras no laket surotem ti annuroten a nailukon iti pakete ti agas.

6. No adda ngarud kalalaingan na wenna nadagsen nga reaksion?

Ania dagiti mabalina nga pagilasinan?

Ania man nga naisalsalumina nga kasasaad, a kas seryoso nga alergik reaksion, nangato a gurigor wenna naisalsalumina nga aramid. Ti seryoso nga reaksion nga gapu iti bakuna ket manmanu laeng. No adda man, mapasamak daytoy ti las-ud ti sumagmamanu nga minutos inggana sumagmamanu nga oras kalpasan ti pannakabakuna. Dagiti pagilasinan iraman na dagitoy; narigat nga

panaganges, paraw ti boses, agsagawisiw nga pinaganges, supot-supot, agbebesag, kapsut, napalalo nga pardas ti pitik ti puso wenna ul-ulaw. No kaspagarigan adda nangato a gurigor wenna kissiw, gagangay nga mapasamak dagitoy iti uneg ti maysa a lawas kalpasan ti bakuna.

Ania ti aramidek?

- Awagam ti doktor wenna ipakitam a dagus ti tao iti doktor.
- Ibagam ti doktor no ania ti napasamak, aldaw ken oras ti pasamak, ken kaano ti pannakabakunam.
- Ibagam ti doktor, nars wenna departamento ti salun-at nga mangi-patulod da ti dokumento nga managan "Vaccine Adverse Event Reporting System" (VAERS), wenna agtelepono ka ti numero **1-800-822-7967**.

7. Ti Programa Nasional nga Agbayad kadagiti Nadangran ti Bakuna (National Vaccine Injury Compensation Program)

No kaspagarigan laeng ta sika wenna ti anakmo ket addaan ti seryoso nga reaksion a kas resulta ti bakuna, adda programa ti gobierno pederal nga nadutukan nga tumulong nga agbayad ti pannakaagas dagiti nadangran.

Para ditalyas maipanggep ti Programa Nasional nga Agbayad kadagiti Nadangran ti Bakuna, ag-telepono ti **1-800-338-2382** wenna bisitaen ti panid ti programa iti komputer ditoy <http://www.hrsa.gov/osp/vicp/>

8. Kasano nga manayonan ti ammok maipanggep ti bakuna?

- Agsaludsodka iti mangtamtaming ti salun-at mo. Mabalina nga ited da ti nailukon nga impormasion iti pakete ti bakuna wenna isingasingda dagiti sabali pay nga lugar nga addaan kadagitoy nga impormasion.
- Awagam ti programa ti agbakuna ti departamento ti salun-at iti lugar wenna estado yo. (Dept of Health's Immunization Program)
- Awagam ti Centro para ti Panangkontrolado ken Panangpasardeng dagiti nadumaduma a Sakit (Center for Disease Control and Prevention) (CDC)
 - Call 1-800-232-4636 (1-800-CDC-INFO)
 - Bisitaem ti panid ti programa iti komputer ti Programa Nasional ti Agbakuna (National Immunization Program) ditoy <http://www.cdc.gov/nip>

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH & HUMAN SERVICES
Centers for Disease Control and Prevention
National Immunization Program

Vaccine Information Statement
DTaP Ilokano 7/30/01